

Praxis Avrea Qvotidianarvm Rervm Ecclesiastici Fori

In qua Variæ Iuridicæ Resolutiones ex approbatis traditionibus Doctorum,
atque diuersorum Tribunalium, præsertim Rotæ Romanæ, Decisionibus,
excerptæ, continentur; Opvs Qvatvor Partibvs Distinctvm

Continens Primam, & Secundam Partem: Quibus, hac nostra editione ab
innumeris mendis repurgata ...

Riccio, Giovanni Luigi

Venetiis, M.DC.LXXIV.

Praxis Testivm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98587)

dentiam, vt patet ex Conc. Trid. sess. 23. cap. 1. & adeo obligatur, vt nec quidem pro seruitio Episcopi, vel diocesis abesse possit ultra duos menses, quod in diuersis casibus fuisse declaratum à Sacra Congregatione Conc. refert Gonzalez super reg. 8. Cancell. gloss. 6. nu. 258. vbi legitur declaratio eundem Congreg. in hac verba, *An si Episcopus indicauerit expedire vti opera alienius Curati pro Secretario, vel pro Vicario foraneo, possit abesse, vel excusetur à residentia dummodo cura sua ecclesia diligenter exerceatur* Congregatio censuit non posse. Et iterum, Episcopus non potest vti opera Parochi in visitatione, vel alio seruitio suae diocesis nisi pro tempore duorum mensium, à Concilio permissio, & idoneus Vicarius deputetur.

Amplia primò, vt Rector parochialis abesse non possit etiam pro legendo in ciuitate Cathedrâ Grammatica, quamvis alius idoneus, qui legeret, non inueniatur, vt dixit eadem Sac. Congreg. per hac verba, *An deficiente magistro Grammatica in ciuitate possit in ea Curatus habitare, relicto idoneo Vicario, & approbato, cum congrua mercede in parochiali, dummodo solemnibus diebus intersit* Congregatio censuit, non posse.

3 Amplia secundò, vt neque excusetur Parochus à residendo propter officium Inquisitoris vt pariter eadē censuit Congregatio dicens, *Inquisitoris officium exercens, à residentia parochiali non excusetur*.

4 Amplia tertio, vt neque excusetur, si esset Subcollector Apostolicus, vt sequentibus verbis Sacra respondit Congregatio, *A residentia non excusetur exercens officium Subcollectoris Apostolici*.

5 Amplia quarto, vt neque his mora super eadem parochiali in solo petitorio, non autem in possessorio, eū à residentia excusare valeat, vt censuit ipsamet Illustrissimorum Concilij interpretum Congregatio Sacra dicens, *Obtinens parochialem ecclesiam per prouisionem sedis Apostolicæ, & habens liberum curæ exercitium, & omnium bonorum fructuum, & prouentuum ad dictam Ecclesiam parochialem pertinentium possessionem, licet in limite adeptæ possessionis prædictæ, morali sit per aliquem in petitorio, tamen tenetur ad residentiam in dicta Ecclesia*.

Amplia quintò, vt nedum Rector Parochialis Ecclesiæ, verum etiam Coadiutor teneatur ad residentiam, vt refert Gonzal. super reg. 8. Cancell. gl. 4. §. 9. nu. 9. 15. & 30. vt censuit Sac. Congregat. Concil. secundum Pileg. in sua prax. fol. 123.

Ratio supradictorum omnium est, quia residentia in beneficijs curatis est de iure diuino Concil. Trid. sess. 23. c. 1. de reform. Nauarr. conf. 3. de cler. non resid. & in manual. cap. 25. nu. 121. Sot. de iust. & iur. lib. 10. quest. 3. Siluester in lumina in verb. residentia nu. 1. Emanuel Sâ in aphorism. confessorior. eodem verbo nu. 3. nec excusat aliqua consuetudo, aut paucitas ouium, aut defectus domus propriæ, potest enim conducere nec secundum Gaiet. 2. 2. quest. 187. esse Auditorem Rotæ, aut Secretarium Sedis Apostolicæ, nec secundum Sotum esse Cardinalem: si enim est Episcopus, debet residere in Ecclesia sibi commendata.

Amplia quintò, vt Parochi absentiam facere nequeant, etiam studiorum causa, neque Ordinarij possunt talem licentiam concedere, secundum Gonzal. gloss. 6. nu. 251. Henriquez conf. 23. nu. 4. Thoming. conf. 6. nu. 6. & sequent. & ita declarauit Sac. Congregatio per hac verba: *Obtinentibus parochialem Ecclesiam post Conc. Trid. studendi licentia, ac in absentia studiorum causa, fructus percipiendi, non datur*.

Notabilia quædam in materia Canonicorum.

1 Canonicatus etiam si habeat perpetuam ac-
cessoriè parochialem, conferri potest habenti
atatem legitimam ad ipsum, secus verò si vnica esset
æque principaliter, quia tunc non assumit naturâ ca-

Alf. Ricc. Prax. Pars I.

nonicatus, vt declarauit Sacra Congregatio Concilij

2 Canonicus legens sacram Scripturam in Ecclesia
ex forma à Concilio Tridentino præscripta, potest ab-
esse à choro, cum amissione tamen distributionū quo-
tidianarum, & toto die, quo legit, haberi pro præsentem
in choro, etiam quoad easdem distributiones, sed non
censeri præsentem Matutino, quod dicitur pro die sequen-
ti in vespere præcedenti secundum consuetudinem
aliquarum Ecclesiarum. Sacra Congregatio.

3 Canonicus theologalem obtinens, non potest ad-
mitti ad optionem competentem canonicis, & nec
præbenda ipsius, nec Penitentiarij subiacet optioni:
Sacra Congregatio.

4 Canonici duo inseruiens Episcopo ad mentem sa-
crorum canonum, non per capiunt distributiones quo-
tidianas, nisi tamen in illis confiteret omnes fructus,
quo sanè casu duas partes tantum reciperent, reliqua
tertia accrescente inseruiens. Sacra Congreg.

5 Canonicus electus ad Seminarj administrationem,
perpetuò illam habere debet, nec remoueri potest nisi
ex legitima, & iusta causa. Sacra Congregatio.

6 Canonicatus est beneficium simplex, secundum cō-
munem testatur Nauarr. conf. 61. nu. 5. de simon.

7 Canonici, & dignitates cogi possunt ab Episcopo,
vt sibi Pontificalia exercenti assistant, & inseruiant in
ciuitate tantum, non etiam extra eam, nec etiā in ci-
uitate cum priuatim Missam celebrat. Sacra Cong.

8 Canonicus habens annexam curam animarum,
etiam in perpetuum, non est examinandus. Sacra
Congregatio. Item canonicus Ecclesiæ collegiatæ
debet habere illam atatem, quam requirebant inra
antiqua arte Concil. Trid. nempe annorum 14. quia
nihil in ipso innovatur, nisi de canonicis Ecclesiæ ca-
thedralis Sacra Congregatio.

Quæ declarationes Sacre Congregationis reperiri-
tur, & extant apud Galettum in libello, quod inseri-
bitur Margarita casuum conscientie verb. canonicus.

Finis tituli Praxis distributionum quotidianarum.

PRAXIS TESTIVM.

RESOLVT. CCCCIV.

Omissio interrogatorum an vitiet examen testium.

- 1 Omissio interrogatorum vitiat examen.
- 2 Contrarium esse seruandum in praxi probatur ex pluribus.

Videbatur, quod sic prima facie, per
text. in cap. fin. de iureiur. lib. 6. vbi
videtur probari interrogatoria esse
de substantia examinis, igitur ipso-
rum omissio vitiat processum, &
text. notat in cap. presentium vbi
gloss. & DD. de testibus lib. 6.

2 Caterum contrarium est in praxi seruandum, nam
si pars produceret interrogatoria, & iudex omittit in-
terrogare testes super illis, per hoc non inuoluitur
examen, sed remanet facultas parti, vt postulet repeti
testes cū interrogatorijs, vt refert fuisse decisum, Mi-
fingerius centuria 1. obseruat. 32. Gail. lib. 1. obseruat.
95. Put. decif. 427. part. 1. & decif. 317. nu. 2. part. 2.
post Innocent. in cap. cum causa, il primo, & ibidem
Fel. de testib. Alex. conf. 41. vol. 4. & in conf. 74. vol. 2.
Dec. conf. 122. vol. 1. vbi allegat iura, & DD. quæ hic
breuitatis gratia prætermitto. Cui addo, Mising. con-
sil. 5. lib. 1. & in decif. 32. refert, hanc opinionem per
totam Germaniam in praxi seruari, & in decif. 84. p. 3.
lib. 1. diuers. dicitur fuisse in Cota resolutū testes ex-
aminatos

minatos sine interrogatorijs partis repeti datis per eandem partem interrogatorijs, & dec. 282. par. 3. lib. 3. An autem, & quando id permittatur etiam post publicationem examinis vide tex. in c. per tuas de testibus, & de materia late per Farinac. in tract. de opposit. contra dicta testium quaest. 73. vbi num. 6. habetur, quod de rigore, & secundum magis communem nullum, & inualidum est examen testium non examinatorum super interrogatorijs datis a parte, praesertim si eadem pars de hoc fuerit protestata, & hanc opinionem tanquam veriore praualere debere, quando scilicet praeserit protestatio partis, & iudicis decreti, quod testes examinentur super interrogatorijs datis.

RESOLVT. CCCC.V.

Quando testis torqueri possit.

- 1 Testis regulariter torqueri non potest, limita n. 2. 3. & 4.
5 Testis etiam in causa civili potest torqueri, si tamen concurrant illa, de quibus in limitationibus.

1 **T**estis regulariter torqueri non debet, prout seruatur in praxi in omnibus tribunalibus, praesertim in Curia Archiep. quod intellige, quando veritas aliter haberi possit, secundum Hart. lib. 2. praet. quaest. tit. 15. obseru. 12. Bertazol. in conf. 153. num. 5. Hinc est, quod de tortura testium non habetur tanta ratio, prout in illa, quae exigitur in reo, unde non exigitur indicia, quae requiruntur in reo, nec habetur disputatio cum aduocatis, sed totum iudicis arbitrio committitur, secundum Bart. & Marfil. in l. vnus §. testes ff. de quaest. Brunus in tract. de indicij char. 7. in princ. Baiard. quaest. 25. num. 6. in fin.

2 **Q**uare supradictis praesuppositis fuit dubitatum in Curia Archiepiscopali. Neapol. an testis, qui fuerat conuictus, quod interfuit, ac praesens fuerit actui, possit torqueri ex sola assentia, dicebant aliqui, quod no, quia testis vilis regulariter non torquetur, nisi scilicet, quod vacillet, vel conuincatur de mendacio vel sponte accedat ad testificandum, Bartol. in l. ex libero in fine princ. ff. de quaest. Paris. in conf. 151. n. 17. vol. 4. Ruin. conf. 147. num. 5. vol. 5. Tobias Nonius conf. 99. vol. 3. in fine Caeppolla conf. 60. num. 7. Farin. de testib. q. 79. num. 34. quod locum habere etiam in causa civili, testatur Couarr. praet. quaest. c. 18. sub n. 51. Item dicebatur, quod quando testis scit aliquid factum, & no vult reuelare, poterit absque indicij torqueri, Gram. conf. 50. num. 21. & idem Grammat. in voto 30. num. 20. vbi dicit, quod index potest torquere testes absq; aliquibus indicij, dum suspicatur, quod sciat veritatem, & nolit reuelare, vt voluit etiam Caeppolla in cōf. 60. num. 17. Farin. d. q. 79. num. 16. & alibi dixit Decia. conf. 189. num. 19. quae referunt, & sequuntur Gomez de delictis cap. 13. n. 35. & Burl. in conf. 216. n. 113. & 116. vol. 2. quod testis non debet torqueri, nisi fuerit inditiatus de veritate occultanda, ita aliter tortus, & confessus, non probat, nec ei creditur vnde Marfil. in l. vnus §. testes ff. de quaest. scriptum reliquit, quod testis regulariter non torquetur, nisi vacillet, vel conuincatur, quod interfuit facto, seu delicto, & ipse est pertinax, quod non interfuit, sequitur Carrer. in sua praet. verb. obseruare curabit n. 180. Boff. in titul. de tortura testium num. 8. 10. & 13. vbi de communi omnium Farinacc. vbi supra num. 17.

4 **V**igebat quoque pro hac eadem opinione communissima, illa opinio, quod testes cogendi sunt ad deponendum quid sciunt de negotio, etiam per viam torturae, vbi verisimiliter apparet de eorum scientia, vt voluerunt Bald. in l. milites C. de quaest. per text. in l. vnus §. testes in ff. de quaest. & in l. fin. C. de abolitio-
5 nibus. Quod amplia procedere etiam in civilibus si

veritas aliter haberi non possit, secundum gloss. in l. ex libero in princ. verbo non vacillante ff. de quaest. ibus. per text. in l. Diuus ff. de cod. tit. Natta conf. 349. n. 1. vnde Theff. in dec. Pedemont. 42. refert fuisse decisum in illo Senatu, testem ex sola assentia in actu etiam absque mendacio posse torqueri, & secundum Franc. March. in dec. 780. sub num. 10. par. 2. sufficit dictum vnus testis ad faciendum torqueri, quando dicit, alii fuisse praesentem, sequitur Boff. in tit. de tortura test. num. 10. & in tit. de indicij num. 37. Foller. in praet. crim. verb. capiat informationem num. 23. quod verum est, quando dictum illius esset alicuius grauis persona, & in dignitate constituta, secundum Marfil. in sepius citat. l. vnus, Baiardus q. 25. num. 30. Farinac. d. quaest. 79. num. 21. & Martrill. in decif. 192.

RESOLVT. CCCC.VI.

Testes iurati in termino, an possint post terminum examinari.

- 1 Testis, vt eius depositio valeat, est necesse, vt deponat infra terminum, adducuntur ad hoc duae opiniones contrariae, de quibus num. 2. & 3.
4 Reconciliantur opiniones.

Dvbium mihi pro opinione negativa faciebat crebrior, ac receptior illa DD. sententia, quod testis, vt eius depositio valeat, debet infra terminum a iure statutum ad probandum deponere, alias post lapsum terminum, eius depositio non valet, secundum Bald. in l. 2. q. 13. num. 13. C. de Episc. aud. Archid. in c. iudicantem col. 1. in fin. num. 5. in verb. proponant 30. q. 1. Bartol. in l. mancipiorum col. 2. num. 5. ver. vltim. ista l. facit ff. de optio. leg.

Ceterum hoc non obstante, in hac quaestione tres sunt distinguendae DD. sententiae.

2 **P**rima est, quod si testis iurat intra terminum, & post terminum deponit, eius depositio valet, quia depositionis tempus trahitur ad tempus iuramenti, l. 1. §. vlt. ff. de bon. poss. ex testam. mil. delat. nam si secus esset, dispositio facta alio tempore non valeret, cum facta reperiretur parte non citata l. de vnoquoque ff. de iudicat. Archid. in c. pia col. 7. n. 9. super verb. probauerit de except. in 6. Lap. alleg. 82. in causa matrim. col. pen. num. 6. Spec. de teste §. qualiter num. 13. ver. is quoque, cui datus est terminus, Butrig. in l. si quando in princ. ver. lego disputauit, & post cum Bald. col. 4. num. 8. ver. sexto dubitatur C. de testibus.

3 **S**ecunda est opinio, quod in termino debet testis iurare, & deponere, alias depositio extra terminum facta, nullius erit momenti, siquidem probatio non in solo iuramento consistit, nec in sola depositione, sed vtrumque simul requiritur, & vtrumque perficit probationem, licet ergo testes in termino iurauerint tantum, hoc non sufficit, cum nihil factum esse dicatur, cum aliquid superest agendum l. pen. C. ad Sillaniam. Rom. conf. 3. in fin. Bar. in l. dam. infecti §. Sabini col. pen. num. 8. ff. de dam. infecti.

4 **D**emum alij distinguendo, conciliant opiniones, vt affirmatiua procedat in dilatione arbitraria data a iudice, tunc enim testes iurati in termino, possunt post terminum examinari, etiam si pars diligentiam non adhibuit circa ipsorum examen in termino. Negatiua vero opinio obtineat in termino legali, veluti si datus esset terminus ad probandum, & probatum habendum, praecipue si dictum sit, per omne genus probationis, his enim casibus testes post terminum datum examinari non possunt, quamuis in termino iurauerint, ita tenuit Dec. in c. licet causam de probat. n. 15. & ibi Fel. num. 20. Maran. in suo speculo aduocat. p. 6. in 3. actu de termino probator. num. 16. fol. 671. Sureus conf.

conf. 8. per totum, Didac. Perez in l. 5. tit. 8. lib. 3. ord. coll. 1109. in fin. & col. seq. Guttierrez pract. quæst. lib. 1. q. 54. per tot. late Farinac. de testib. q. 80. & præfice num. 86. & 88.

RESOLVT. CCCCVII.

Subornatio in testibus quomodo probetur.

- 1 Testium subornatio potest probari per testes de auditu.
- 2 Opinio auctoris est, quod possit probari subornatio per eosdem testes qui asseruerunt se subornatos.
- 3 Subornati nullam faciunt probationem, nisi præcedente tortura, limita n. 4.
- 5 Subornatus non dicitur ille testis, cui data est pecunia, ut veritatem dicat.

1 **V**idebatur primo, quod posset huiusmodi subornatio probari per testes de auditu secundum quod refert decifum Marta decif. 117. Nihilominus in facti contingentia dicebam, quod ista subornatio contra corruptum probari possit per eosdem testes, qui asseruerunt se subornatos, & ad id probandum præferim motus sui ex singulari doctrina, Bald. in c. fi. de testibus cogend. quam refert, & sequitur Franc. Marcus decif. 487. num. 9. & 10. par. 1. ubi hoc intelligit in subsidium, quando scilicet non posset haberi alia probatio. Imò ex indicij, & præsumptionibus illam argui, & probari scribit Guidop. conf. 75. & in decif. 128. & secundum Mascard. de probat. concl. 1341. habetur solam assertivam subornati subornationem ipsam probare, licet secundum aliquos, subornati nullam faciunt probationem, nisi præcedente tortura, & ratio est, quia in eis esset præsumptio infamiae, atque periurij, unde secundum Fel. in cap. cum in tua de testib. subornati dicuntur socij criminis, & consequenter inhabiles ad deponendum, cap. fin. de confess. l. fi. C. qui accus. non poss. Peguer. decif. 5. cum alijs per Panorm. in c. sicut de testib. Specular. eod. tit. §. 1. col. 10. vers. item quod est focus Bero. q. 58. per tot. Clarus §. falsum num. 3. Boet. decif. 319. num. 5.

4 Et si velis hanc tenere opinionem, limitare poteris, quando sunt plures, vel duo contestes de eodem facto, & alia concurrerent adminicula seu inditia, & in confrontatione ita reu sustinerent, quia tunc creditur testibus de subornatione asserentibus absque tortura, ut fuisse decifum in Senatu Pedemontano testatur Gasp. Thesaur. decif. 16. sub num. 4. vol. 1. quam sublimitare potest, quando effemus in testibus omnino vilibus, tunc enim tutius esset in torturam illorum depositionem suscipere, prout censuit Senatus Pedemontanus anno 1595. nam fuit dictum esse torquendos duos falsos testes, viles personas, qui dicebant se subornatos in caput subornantis, quamvis concludenter deponerent de subornatione, Ant. Faber decif. 3. C. de falsis.

2 Sed quero in hac materia, quando quis dicatur subornatus, cui quaesito respondendo dico quod non dicitur subornatus ille testis, cui data est pecunia, ut veritatem dicat, secundum Spec. in tit. de teste §. 1. vers. quid si dederit pecuniam Rom. sing. 330. in fin. Henric. conf. 125. n. 4. & seq. Dec. conf. 189. num. 13. & 14. vol. 1. Marta citata decif. 117. Ex qua doctrina inferit Thesaur. loco citat. num. 5. non esse graui poena dignum quendam inquisitum, qui amicis suis scripserat, ut testes pro sua defensione requirerent, pecuniam promittendo, quæ etiam fuerat soluta, in qua subornationis testium materia vide decifiones Rotæ in vna Parmen. status coram Illustrissimo Seraphino, & sunt decif. eiusdem 1230. & 1250. par. 2.

RESOLVT. CCCCVIII.

Testis si in iudicio ex intervallo contraria deposuerit, cui nam dicto sit standum priori, vel posteriori.

- 1 Testis si in secundâ depositione contrarium primæ deposuerit, priori depositioni est standum, ad cuius corroborationem adducuntur nonnullæ Rotæ Rom. decifiones num. 2. limita num. 3.
- 4 Testis varius potest torqueri.

In hac quaestione duas reperio diuersas DD. sententias.

- 1 Prima est, fidem esse habendam priori depositioni, & hanc tenuerunt Couar. lib. 2. variar. resoluit. cap. 13. num. 8. Menoch. de arbit. iud. casu 108. num. 10. Gabriel. lib. 7. com. concl. tit. de malef. concl. 29. Fachin. lib. 9. variarum iuris conclus. c. 84. quam opinionem varijs in tribunalibus canonizatum fuisse testantur Guid. Pap. q. 546. Mifinger. decif. 86. centur. 2. Iaffred. Balb. decif. 508.

Mouentur omnes per tex. in cap. si cum nobis de testibus in illis verbis, *Non enim periuri sint, in testimonium prædictorum, cum hoc casu aliquatenus admittendum esse*, Ex quibus verbis euidenter apparet, Summum Pontificem noluisse admitti testimonium, quod est contrarium priori depositioni, quia testis contraria deponens, periurus est. Igitur priori testimonio standum est, quicquid scripserint Ant. Butr. in cap. cum in tua de testibus Bal. in l. gesta C. de re iudic. & nonnulli alij, quos refert Mifinger. cit. decif. 86. moti per text. in leos ff. de fals.

- 2 Et hanc opinionem, quod priori depositioni stari debeat, non obstante, quod testis contraria deposuerit, pluries censuit Rota Rom. teste Seraphino decif. 350. Domini de Rota decif. 19. de testibus in nouis Casar de Grassis decif. 8. eod. tit.

3 Limita tamen, ut illud primum dictum debilitetur, quo ad fidem depositionis, secundum Panormitan. in d. cap. cum in tua num. 9. de testib. & communem dixit Dec. conf. 189. col. 3. Boffius cit. de opposition. contra testes num. 3. Clarus in pract. crim. q. 53. vers. tertius casus, Gabriel. de criminib. conclus. 29. num. 1. & de Grass. citat. decifione.

4 Benè tamen verum est, quod talis testis varius potest torqueri secundum communem opinionem, quam tradunt DD. in leos ff. de fals. & quando possit poena ordinaria puniri, vide Panormitan. Felin. & ceteros in cap. quoniam contra de probat. quod procederet etiam si testis varius esset rusticus, quia non potest esse simplicitas, ubi est contrarietas, secundum Io. And. in cap. cum Ioannes de fide instrum. Bal. in l. scriptura C. eod. Ias. in l. si quis id quod ff. de iurisd. omni. iud. & hæc opinio est verior, & communior, secundum Rip. in tract. de remed. præseruatiuis contra pestem num. 234. ubi quoque subdit, quod prudens, & circumspexit iudex considerabit naturam personæ ipsius rustici, & qualitatem facti, super quo vacillauit, & omnibus rectè pefatis, amplectetur, quæ opinio sit sequenda ad tradita, per Menoch. de arbit. indic. casu 194. num. 59. lib. 2. Nota tamè, quod testi deponenti cum protestatione, quod non intendit. Primo examini contradicere, licet non sit fides adhibenda, non exhibito priori examine, in eo tamen de quo explicitè deponit, non est ei fides deroganda, licet non producat primum examen, prout sic pluribus rationibus Dominos de Rota pro maiori parte censuisse refert Illustrissimus Seraphin. decif. 1083. & quid operetur dicta protestatio, vide eundem in decif. 1076. num. 1. & 2.

RESOLVT. CCCCIX.

Testes laici an compellantur censuris à iudice ecclesiastico ad deponendum coram eo.

- 1 *Iudex ecclesiasticus potest cogere per viam censurarum testes tam clericos, quam laicos, vt coram eo testimonium perhibeant.*
- 2 *Amplia tam in causa civili, quam criminali.*

1 **E**Xpeditum est in iure posse iudicem ecclesiasticum vti remedio censurarum tam contra laicos, quam clericos renitentes coram eo testimonium veritatis perhibere, cap. 1. & 2. de testibus cogen. cap. ceterum cap. cum contra eod. tit. Immo secundum Farin. de testibus quest. 78. n. 36. & ante eum Monticell. in eiusdē nominis tractatu, quest. 3. possunt cogi per viam suspensionis, quæ conclusio procedit tam in causa civili, quam criminali, iuxta veriorē opinionem Host. in cap. dilectorum de testibus cogen. quam vsu receptam esse testatur Forell. in praxi can. in verbo testibus diligenter examinatis, Clar. in §. fin. quest. 23. num. 19. Farinac. de testibus q. 78. n. 116. & secundum Nouis. in sua praxi cap. 10. hoc fuit seruatum à tempore immemorabili in Cur. Archiep. Neap. quod censuris compellit laicos ad ferendum testimonium in ea. Et in anno 1561. sub die 28. Decembris Serenissimus Philippus II. Hispaniarum Rex, Fidei, & auctoritatis, ac potestatis Ecclesiasticæ accerrimus defensor, per litteras directas Proregi Neapolitano mandauit non impediri testes laicos, quo minus in Curia ecclesiastica censuris deponere compellantur.

RESOLVT. CCCCX.

De attestationibus, siue actis factis coram iudice seculari non probantibus coram ecclesiastico.

- 1 *Acta coram iudice seculari non probant coram ecclesiastico, redduntur due rationes, num. 2. & 3.*
- 4 *Iudex ecclesiasticus non tenetur stare processui fabricato coram seculari.*
- 5 *Stylus Cur. Archiep. Neap. circa remissionem clerici à iudice laico.*
- 6 *Acta facta coram iudice seculari contra clericum quid operentur coram ecclesiastico.*
- 7 *Episcopus tenetur sequi acta coram iudice seculari ad instructionem tantum, non autem ad punitionem.*

1 **C**ommunis, atque trita est iuris conclusio, attestationes, siue acta facta coram iudice laico non probare, nec quidem indicium coram ecclesiastico facere, ad tex. & quod ibi communiter notatur in c. at si clerici de iudic. las. & reliqui omnes in l. Magistratibus ff. de iurisd. omn. iudic.

2 Cuius conclusionis vera ratio est, quia facta censentur coram iudice omnino incompetenti, & improrogabili, prout est iudicium seculare, quoad clericum, c. si diligenti, & tex. in cap. significasti de fo. comp. latē Ang. in l. 1. num. 3. ff. de confessis, Fel. in cap. qualiter, il secundo, num. 32. de accusat. & ita refert iudicatum Valasc. in decis. 65. tom. 1.

3 Secunda ratio est, quia si acta facta coram arbitrio, non probant coram iudice, iuxta distinctionem traditam in cap. presentata de testib. nec illa, quæ fiunt in iudicio summario, in plenario, cap. veniens, eod. tit. igitur facta coram singulari non debent aliquid operari coram ecclesiastico.

4 Supradictis accedat quoque, & iudicem ecclesiasticum minimè teneri stare processui fabricato coram seculari Valasc. cit. decis. 65. Bald. in decis. 399. Garf.

in dec. 2. & communiter omnes in cit. cap. at si clerici de iudic. secundum omnes ibidem tenentur de nouo inchoare processum, alias non potest nec procedere ad capturam contra clericum, nec inquisitionem formare ex processu fabricato à laico, secundum Ruyn. con. 7. num. 6. vol. 5. Baiard. ad Clar. quest. 36. num. 53. Henriquez conl. 91. n. 6. & sequent. Hartam. conf. 22. n. 4.

5 Supradictis minimè refragantibus, in Curia Archiepisc. Neap. secundum Nouissimum in praxi cap. 6. seruatur, quod quando clericus remittitur à Curia seculari simul cum actis constituitur reus ex illis actis, & quando vult habere dictos testes pro repetitis, proceditur ad vteriora, & sic ad sententiam, de qua quidem obseruantia non est quippe mirandum, siquidem secundum Innoc. in c. inquisitionem de elect. quem refert, & sequitur Spec. tit. de confessis §. 1. & 5. confessio, seu acta facta per clericum coram iudice laico, licet non probet coram laico, poterit tamē cogi ad perseuerandum iuxta quod decisum refert Cappel. Thol. in decis. 425. vnde secundum Bald. in dec. 103. Acta facta coram iudice seculari contra clericum, valebunt saltem quoad duos effectus. Primo, quia ex illis poterit clericus poni ad torturam, sicut si extrajudicialiter esset confessus arg. notatum in l. capite 5. ff. de adulterijs, & in cap. quam grane de excess. Prælat. Secundo, quia poterit cogi perseuerare in tali confessione coram iudice ecclesiastico, nisi doceat de errore, & de causa variandi, DD. in l. magistratibus ff. de iurisd. omn. iudicium.

Tandem facit pro hac obseruantia, quod scriptum reliquit Bald. in Auth. Clericus C. de Episc. & cler. vbi voluit, quod Episcopus tenetur sequi acta coram iudice seculari ad instructionem tantum, non autem ad punitionem clerici, vt voluit etiam Bald. in dec. 399.

RESOLVT. CCCCXI.

An attestationes vulgo *le fedi*, probent, si in iudicio producantur.

- 1 *Attestatio, vulgo le fedi, si in iudicio producat, nullam probationem inducit, ad quod adducuntur tres rationes, de quibus num. 2. 3. & 4.*

1 **C**ommunis omnium Curiarum praxis est, vt ex attestationibus, vulgo *le fedi*, etiam virorum optimæ famæ, & conditionis nulla probatio oritur, si in iudicio producantur, cuius vniuersalis praxis triplex poterit assignari ratio.

2 Prima cauetur ex varijs iuris dispositionibus, præcipuè ex l. solam C. de testibus ibi (solam testationem, quod verbum idem est, quod fides subiungit prolata, nec alijs legitimis adminiculis causam approbatam nullius esse momenti certum est) hæc ille. Cui addo text. in cap. attestationes de despons. impub. l. instrumenta cum glos. C. de probat. & in l. cum antea in verbo attestatur C. de arbitr.

3 Secunda, quia iuxta notata communiter per DD. in rub. de probationibus in fin. testibus, & non attestationibus, & sic fidei regulariter statuitur in iudicio.

4 Tandem tertia ratio est, cur fides de se non probet, est ob defectum iuramenti, regulariter enim testi nulla adhibetur fides absque iuramento, leg. iusiurandum C. de testibus, quod procedit etiam si esset Religiosus, cap. tuis eod. tit. de testib.

RESOLVT. CCCCXII.

An testes deponentes se vidisse vnus post alium per foramen portæ aliquem cum aliqua commisceri carnaliter, dicantur singulares.

- 1 *Actus fornicationis, est actus successiuus.*

Sup-

Supponatur in facto, quod duo testes deposuerunt vidisse Titium se commisscentem in fornicatione cum Berta, & dicunt, se successiue vidisse vnum, post alium per rimulam, seu per foramen prædictos coeuntes. Et videtur, quod testes non sint, sed quod possint de singularitate argui.

- I** Contrarium est verum, & communiter tenetur, nam cum fornicationis actus, sit actus successiuus, non videtur super diuersis fornicationibus deponere, sed super vna tantum. Item quod sit incontinēti vnum post aliud, dicitur fieri simul, & sic erunt testes, & eorum dictis resultabit plena probatio, vt notat gl. in l. antiqui in verb. eodem tempore ff. si pars heredit. petat. & in l. heredes in fine ff. de testam. & ita determinat gl. ab omnibus communi consensu admissa in cap. nihilominus in verbo simul. 3. qu. 9. cum qua ibi transeunt Archidiaconum. 1. Dom. de Sancto Gemin. col. 2. num. 5. vers. nota, quod quando, & post eos præpositus col. 2. ante med. vers. in eadem gl. ibi, si tamen, asserens dictam gl. communiter commendari. Bart. in l. petebatur num. 5. vers. quod facit ad questionem ff. de testamēt. milit. 10. And. in addit. ad Spec. in tit. de teste §. iam de interrogatorijs n. 17. vers. quid si vnus in apostill. in verb. durat Missa, & in cap. præterea, il primo num. 9. de testibus quem ibi sequitur Panormit. col. 2. num. 2. vers. imò plus dicto, Imol. col. 1. num. 4. vers. gl. in fi. & Fel. col. 1. num. 2. vers. in gl. magna, Ant. de Eutr. in cap. cum oporteat col. 5. num. 20. vers. mihi autem ad præses de accusatio. Bal. in l. quid ergo §. quod ait prætor, per illum tex. in princ. ff. de his qui not. infam. Iacob. de Aretin. in l. testium col. vltima num. 5. vers. sed è contra, & post eum Cyn. col. pen. in medio vers. sed pone, quod ad probationem adulterij, & Bal. col. vltima num. 25. vers. queritur etiam C. de testibus, & Io. Baptista Ferret. conf. 51. in causa præfenti matrimonij col. 2. num. 4. & seq. vers. nec dicitur conclusioni, vbi communem aperit.

Finis tituli Praxis Testium.

PRAXIS APPELLATIONVM.

RESOLVT. CCCCXIII.

Appellari à quibus sententijs possit in vim Conc. Trident.

- I** Enumerantur casus in quibus conceditur appellatio.

I X sess. 24. cap. 20. de reform. & ex sess. 13. c. 1. de refor. depromptum est appellationem esse admittendam in infra scriptis casibus, videlicet.

Primo, à sententia diffinitiuā, quæ secundum Panorm. Felin. & reliquos in rub. de sent. & re iudicata, est, quæ decedit negotium principale in iudicium deductum.

Secundo, ab habente vim diffinitiuā, quæ secundum Hostiens. in summa in tit. ecc. num. 2. est, quæ definit vnum articulum causæ substantialem, vel etiam totū negotium perimit, licet per indirectum, vt si quis repellatur ab agendo per aliquam exceptionem, iuxta terminos tex. in cap. licet de except.

Tertio, à grauamine, quod per appellationem à diffinitiuā reparari non potest d. cap. 1. & d. cap. 30.

Quarto, quando ab ipsa diffinitiuā appellari nō potest d. cap. 1. de quibus terminis videndus est Oldrad. conf. 20. Dec. in l. quod iussit ff. de rei iudic. Marant. in vltim. parte speculi in tit. de appellat.

Aloys. Ricc. Prax. Pars I.

RESOLVT. CCCCXIV.

Quidquid per Sacram Congregationem reperiatur sancitum in materia appellationis.

- I** Ponuntur omnia ea, quæ per Sacram Congregationem Concilij declarata in materia appellationis fuerunt.

I Circa appellationis materiam nonnulla decreuit sacra Episcoporum Congregatio anno 1600. relata per Nouiss. in sua praxi cap. 87. Addit. ad Quarat. in sum. Bul. in verbo Archiepiscopi auctoritas Piasleg. p. 2. prax. Episcop. cap. 4. num. 101. quæ sunt tenoris sequentis. Ad tollendas ambiguitates, & controuersias iurisdictionales, quæ inter appellationem, & prioris iustitiæ iudices, non sine partium dispendio, cursuq; iustitiæ impedimento, & sepe cum scandalo oriuntur: sacra Congregatio causis Episcoporum præposita, facta prius relatione Sæc. Etiss. D. N. Clem. VIII. ac de Sanctitatis suæ mandato, vniue vocis oraculo desuper habito in hunc, qui sequitur, modum ab omnibus, ad quos spectat in posterum fieri, ac seruari debere mandauit, & mandat. Metropolitanis, Archiepiscopis, Primates, aut Patriarchæ, Suffraganeos, eorumque subditos non iudicent, nisi in casibus à iure expressis.

Item nec alij Superiores, etiam Nuncij, vel Legati de latere specificam facultatem maiorem non habentes, causas in Curijs Ordinariarum, vel aliorum inferiorum iudicum pendentes, ad se aduocent, nisi per viam legitimæ appellationis ad ipsorum tribunalia deferantur, tuncque appellantes ab inferiorum iurisdictionibus, quoad alias causas eximere non possint.

Appellationes nunquam recipiantur, nisi per publica documenta, quæ realiter exhibentur prius consiterit appellationem à sententia diffinitiuā, vel habente vim diffinitiuā, aut à grauamine, quod per diffinitiuā sententiam reparari non possit in casibus à iure non prohibitis, per legitimam personam, & intra debita tempora fuisse interpositam, ac prosecutam.

Nec dum causæ coram inferioribus iudicibus pendet, ante diffinitiuā sententiam, vel habentem vim diffinitiuā, de grauamine illato Superiores cognoscere valeant, licet citra præiudicium cursu causarum, se id facere contemplantur, nec ad hunc effectum liceat eis imbibere, aut simpliciter mandare, vt ipsis copia processus transmittatur etiam expensis appellantis.

Inhibitiones post appellationem, sicut præmittitur receptam, non concedantur, nisi cum inscriptione tenoris sententiæ, aut decreti diffinitiuæ, aut vim diffinitiuæ habentis, vel damnum per diffinitiuā irreparabile continentis, alias inhibitiones, & processus, & inde sequuta quæcumque sint ipso iure nullæ, & impune non parere liceat.

Si appellans asserat sententiam, aut appellationis exemplum culpa iudicis, à quo, vel actuarij habere non posse, nō ideo recipienda erit appellatio, aut aliqua inhibitiō cedenda, sed ijs tantum, ad quos pertinet, iniungi poterit, vt soluta condigna mercede, actorum exemplum authenticū appellanti intra breuem aliquem competentem terminum tradatur, caueat tamen index à quo, ne si vere appellatum fuerit in casu appellabili, iterum aliquid in præiudicium appellantis attentet, etsi per actum publicum, aut per testium depositiones consiterit acta denegari appellanti, tunc mandato tradendi acta, possit index appellationis adicere, ne iterum aliquid noui contra appellantem attentetur.

Ab executione decretorum sac. Conc. Trid. aut visitationis Apostolicæ appellationes à metropolitanis non recipiantur, nec si Episcopi virtute eiusdem sac. Conc. procedant vti Sedis Apostolicæ Delegati in casis quæ sub eiusdē iurisdictione ordinaria non comprehenduntur, salua tamen in hoc casu Legatorum, & Nunciorum Apostolicorum auctoritate.

In causis verò visitationis Ordinariarum, aut correctio-

Q 3 nis